

Hoe gebruiken we het woord 'er' in een zin?

1. Inleiding

Eigenlijk betekent *er* hetzelfde als *daar*.

Bijvoorbeeld:

- Ik heb er nog eens over nagedacht.
- Ik heb daar nog eens over nagedacht.

Zoals je kunt zien in het voorbeeld, wordt door het toevoegen van het woord *er* het onderwerp in de zin minder specifiek.

Het woord *er* is vaak een woord dat we gebruiken om de zin goed te laten lopen. We leiden de zin eigenlijk een beetje in door met het woord *er* te beginnen in plaats van met het onderwerp. Denk maar eens aan het begin van een sprookje: "Er was eens een"

In een zin is het is niet altijd heel duidelijk wat de precieze betekenis van *er* is. Het is belangrijk om te weten dat het woordje *er* nooit de nadruk krijgt.

De Nederlandse taal kent vijf manieren waarop het woord *er* gebruikt wordt:

1. Iedereen is er. : *er* als plaatsaanduiding
2. We hebben erover gepraat. : *er* in combinatie met een voorzetsel
3. We hebben er drie gemaakt. : *er* in combinatie met een telwoord
4. Er wordt goed gewerkt. : *er* als onderwerp van een passieve zin
5. Er worden oefeningen gemaakt : *er* als voorlopig onderwerp

2. Hoe kunnen we deze vijf manieren onderscheiden?

Bij functies 1 t/m 3 van *er* die hieronder beschreven worden, wordt het gebruikt als verwijswoord. Bij de functies 4 en 5, wordt *er* gebruikt als onderwerp.

Verwijswoord = een woord dat verwijst naar een woord dat al eerder genoemd is of naar een woord dat nog genoemd gaat worden.

Onderwerp (subject) = het deel van de zin dat de vorm van de persoonsvorm bepaalt, meestal iets of iemand die een handeling uitvoert.

De vijf functies van *er*:

1. *Er* als plaatsaanduiding

Een plaats in een zin kunnen we vaak vervangen door het woordje *er*. *Er* betekent *daar* of *hier*. Wanneer *er* als plaatsaanduiding wordt gebruikt, verwijst het naar een plaats waarvan degene weet over welke plaats het gaat.

Voorbeelden:

- Ik ben al in Rotterdam - Ik ben er al.
- Hij is al eens in Arnhem geweest – Hij is er al eens geweest.
- Ik werk al drie jaar bij dit bedrijf - Ik werk er al drie jaar.
- Jan is nog niet op het feestje - Jan is er nog niet.

Opmerking: *Er* als plaatsaanduiding kan niet aan het begin van de zin staan. De woorden *hier* en *daar* kunnen wel aan het begin van de zin staan.

Voorbeelden:

- Emma studeert in de bibliotheek.
- Daar studeert Emma.
- Hier studeert Emma.
- ~~Er studeert Emma.~~

2. *Er* in combinatie met een voorzetsel (= op, in, naast, met, van, mee, door...)

In deze gevallen wordt 'er' aan het voorzetsel vast geschreven als er geen woorden tussen komen.

Voorbeelden:

- Hij heeft op de brief gewacht - Hij heeft erop gewacht. Hij heeft er lang op gewacht. (voorzetsel = op)
- Zij heeft genoten van het feest- Zij heeft ervan genoten. Ze heeft er erg van genoten. (voorzetsel = van)
- Ik moest met tennissen stoppen - Ik moest ermee stoppen. Ik moest er helaas mee stoppen. (voorzetsel = mee)
- Heeft zij over haar vakantie verteld? - Heeft zij erover verteld? / Heeft zij er gisteren over verteld? (voorzetsel =over)
- We doken in het water - We doken erin. We doken er meteen in. (voorzetsel = in)

3. Er in combinatie met een telwoord

Voorbeelden:

- Wij hebben tien fietsen - Wij hebben er tien (van)
- Hij gaf me twee appels - Hij gaf me er twee (van)

Opmerking: *er* wordt alleen gebruikt bij hele getallen, dus niet bij breuken zoals driekwart of woorden als een halve of anderhalve.

4. Er als onderwerp van een passieve zin

De meeste zinnen staan in de actieve (bedrijvende) vorm. In een actieve zin doet het onderwerp iets. De nadruk ligt op de handeling in de zin en niet op de handelende persoon.

Voorbeeld: Ik voer de poes. (ik=onderwerp, de poes=lijdend voorwerp)

In een passieve zin:

- het lijdend voorwerp (van de actieve zin) wordt onderwerp
De poes wordt door mij gevoerd.
- het onderwerp wordt een bijwoordelijke bepaling die begint met *door*.
De poes wordt *door mij* gevoerd.
- in het gezegde komt een vorm van de hulpwerkwoorden *worden* of *zijn* te staan.
De poes *wordt* door mij gevoerd. De poes *is* door mij gevoerd.

Voorbeelden van passieve en actieve zinnen:

- *Passief:* Eva wordt gebeld. (door Emma) (onderwerp = Eva)
Actief: Emma belt Eva. (lijdend voorwerp = Eva)
- *Passief:* Duizend werknemers zijn (door Philips) ontslagen.
(onderwerp = duizend werknemers)
Actief: Het bedrijf heeft duizend werknemers ontslagen.
(lijdend voorwerp = duizend werknemers)

Er wordt gebruikt als onderwerp in passieve zinnen die geen echt onderwerp hebben.

Voorbeelden:

- Er wordt gebeld.
- Er is aangeklopt.
- Er mag gelachen worden.
- Er wordt niets gezegd.

5. Als voorlopig onderwerp

In deze gevallen staat er wel een echt onderwerp in de zin. Dit staat meestal verderop, behalve in sommige vraagzinnen. Hier staan eigenlijk twee onderwerpen in de zin.

Voorbeelden:

- Er zitten leerlingen in de klas.
- Er staat een boom in de tuin.
- Er hangt een tekening aan de muur.
- Er ligt een baby in bed.

Het eerste onderwerp is *er*. Het staat aan het begin van de zin.

Het tweede (echte) onderwerp is altijd onbepaald (leerlingen, een boom, een tekening, een baby).

Je kunt er dus geen *de* of *het* voor zetten.

Voorbeelden vraagzinnen:

- Zijn de bezoekers er al? (onderwerp = de bezoekers)
- Welke vrienden komen er? (onderwerp = welke vrienden)

In hoofdzinnen die met *er* beginnen, staat de persoonsvorm altijd direct achter *er*. In geval van inversie staat *er* na de persoonsvorm.

Voorbeelden:

- Er stonden veel mensen bij de bushalte.
- Stonden er veel mensen bij de bushalte?
- Gisteren stonden er weinig mensen bij de bushalte.

In bijzinnen staat *er* zo ver mogelijk vooraan.

Voorbeelden:

- Weet je of er veel mensen bij de bushalte stonden?
- Weet je dat er gisteren niemand bij de bushalte stond?

Vaste uitdrukkingen

Voorbeelden:

Wat gebeurt er?

Wat is er aan de hand?

erachter komen

eruit zien